

Принцип

РІЧНИЙ ЗВІТ 2024

ОРГАНІЗАЦІЯ

Правозахисний центр для військових "Принцип" був заснований військовослужбовцем Масі Найємом та волонтеркою Любов'ю Галан у 2023 році. Це організація, метою якої є допомога військовослужбовцям, ветеранам та їхнім сім'ям почуватися гідно, захищено, та щоб вони мали ясність щодо свого шляху та можливість отримати підтримку на службі й у цивільному житті.

Організація здійснює аналітичну та адвокаційну роботу, зміцнює потенціал відповідних зацікавлених сторін для інформування, надання правової допомоги та розроблення політик у контексті захисту прав військовослужбовців та ветеранів. Два програмні напрями:

Військовий

У цьому напрямі організація зосереджується на впровадженні системних реформ для осіб, які перебувають на військовій службі. Пріоритети:

- Кадрова політика
- Захист прав військовослужбовців з акцентом на дотриманні прав людини та посиленні спроможностей військової системи правосуддя
- Охорона здоров'я військовослужбовців та політика придатності до військової служби

Ветеранський

Стосується колишніх військовослужбовців, які завершили службу назавжди або тимчасово (мають статус призовника або резервіста). Пріоритети:

- Впровадження державної політики щодо ветеранів та їхніх сімей
- Створення системи переходу з військової кар'єри до цивільного життя
- Захист прав вразливих категорій ветеранів, зокрема тих, хто отримав травми, має інвалідність, та їхніх сімей

♥ КОМАНДА

Станом на кінець 2024 року в організації працюють 20 фахівців: аналітиків, проєктних менеджерів, юристів, комунікаційників та фінансових менеджерів. Серед них – ветерани та члени родин військових та ветеранів.

Структурно організація складається з проєктного, аналітично-адвокаційного напрямків, напрямку правової просвіти та захисту, комунікаційного та фінансового відділів.

+ ПАРТНЕРИ

Громадські організації:

- Veteran Hub
- Юридична сотня
- Простір Можливостей

Диджитал-партнери:

- Fedoriv Agency (безоплатна розробка концепту і платформи “Правового навігатора”)
- HotBuro (безоплатний дизайн “Правового навігатора”)
- Zgraya.Digital (безоплатна розробка та дизайн першої версії офіційного сайту організації)
- Demch.co (поточний офіційний сайт pryncyp.org)
- Build App (розробка та дизайн оновлення “Правового навігатора”)

Партнери, які системно поширюють довідкові матеріали для військових:

- Згряя, волонтерський штаб
- Укрзалізниця
- Батальйон Госпітальєри, евакуаційний автобус "Австрійка"
- Волонтер Олексій Масло
- Superhumans, центр з протезування, реконструктивної хірургії, реабілітації та психологічної підтримки постраждалих від війни
- БФ “Доступ”, допомога військовослужбовцям, які проходять ВЛК в київському госпіталі
- Abrams, магазин військового спорядження
- Коаліція ветеранських просторів
- Реабілітаційний центр “Галичина”
- Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О.І.Ющенка

ВІДЗНАКИ

Державна нагорода Президента України “Золоте серце”

Щороку в Міжнародний день волонтера Президент України вручає цю відзнаку тим, хто зробив вагомий внесок у надання волонтерської допомоги та розвиток волонтерського руху. 2024 році “Принцип” отримав цю нагороду як громадська організація, яка працює з правозахистом військових та ветеранів.

Відзнака Міністерства охорони здоров’я України

Відзнакою нагороджують громадські організації, які підтримують медичну сферу. “Принцип” отримав її як громадська організація, яка займається правозахистом поранених військовослужбовців та ветеранів.

NV, рейтинг “50 надихаючих жінок”

Видання NV обрало 50 лідерок в чотирьох категоріях – військові, громадські діячки, держслужбовиці та представниці бізнесу. До номінації “Громадянське суспільство” увійшли громадські діячки, спортсменки, волонтерки, медійниці, науковиці та представниці шоубізнесу, зокрема співзасновниця та голова “Принципу” Любов Галан

РОЗРОБЛЕНА АНАЛІТИКА

Публічна

• Соціальні послуги для ветеранів та ветеранок у громадах: виклики та потреби

Система соціального захисту має два основні складники: перша стосується пільг, виплат та інших видів матеріального забезпечення для ветеранів, друга – це соціальні послуги. Наше дослідження сфокусоване саме на останньому. Ми аналізували, чи розглядає поточна система ветеранів як отримувачів соціальних послуг, чи враховує особливості ветеранів як отримувачів послуг, чи спроможна вона допомогти успішно реінтегруватися та пройти адаптацію до цивільного життя.

• За лаштунками турботи: близькі ветеранів та доглядова праця

Аналітична записка про доглядову працю, яку здійснюють близькі ветеранів та військових після поранень. Її мета – звернути увагу на підтримку цих людей і суспільством, і державою, оскільки вони перебирають на себе багато функцій власне держави. Аналітики зробили огляд потреб цієї категорії та поточну підтримку від держави.

• Системи соціальної підтримки ветеранів: Хорватія, Ізраїль, Велика Британія, Сербія та Данія

Метою цього дослідження був аналіз підходів різних країн до соціальної підтримки ветеранів та моделей ветеранської політики. Деякі практики та політики вважаємо вартими уваги і для України, вони можуть принести користь для кола ветеранського населення.

• «Я був змушений на милицях ходити по всіх лікарнях». Особливості шляху поранених в системі МВС

Завдання наших аналітиків полягало у дослідженні, як шлях пораненого виглядає в системі Міністерства внутрішніх справ. Поранені військові з Національної поліції, Національної гвардії та Державної прикордонної служби України мають багато спільного із військовими зі Збройних сил України, але також зіштовхуються і зі специфічними проблемами, кожна з яких – додаткова точка болю для поранених. На основі зібраних даних ми розробили рекомендації для відповідальних органів.

• Реабілітація українських військових та ветеранів: досвід долаття несистемності

Попередні напрацювання «Принципу» дозволили виявити низку проблем у сфері реабілітації. Тож очевидним завданням для нас як правозахисного центру став глибший аналіз цієї сфери для формування рекомендацій відповідним органам влади та залученим до процесу сторонам. Метою дослідження було здійснення загального огляду сфери реабілітаційних послуг в Україні щодо травм, отриманих під час бойових завдань, та політик у цій сфері задля визначення ситуації з наданням реабілітаційних послуг і виокремлення проблематики.

Непублічна

• Територіальний центр комплектування та соціальної підтримки: огляд функціоналу

Зважаючи на управлінську роль цього органу в укомплектуванні війська, нам було важливо оцінити його роботу в контексті ефективності – не лише функції проведення мобілізації та обліку даних, а також й обслуговування військовозобов'язаних, військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх родин. На запит Міністерства оборони України “Принцип” проаналізував “точки болю” у функціоналі ТЦК СП (з акцентом на районний рівень) та напрацював рекомендації для поліпшення його роботи.

• Рапорти в ЗСУ: актуальний стан

Аналітики та юристи правозахисного центру підготували цю аналітичну записку, в якій розглянули правову рамку подачі рапортів, здійснили бізнес-аналіз процесів на рівні оперативного командування, бригади, батальйону, роти, взводу відділення,

а також провели серію глибинних інтерв'ю із військовослужбовцями різного рівня для визначення точок болю у подачі рапортів. Ця записка була складником процесу удосконалення подачі рапортів, який зрештою уможливив створення механізму онлайн-рапортів через застосунок Армія+

АДВОКАЦІЙНІ ПЕРЕМОГИ

Військовий напрям

- **Порядок подачі паперових та електронних рапортів**

У серпні 2024 року Міністерство оборони України ухвалило Наказ № 531 “Про затвердження Порядку організації роботи з рапортами військовослужбовців у системі Міністерства оборони України”. Цим документом врегульовано:

- Терміни розгляду рапорту
- Заборону не приймати рапорти через формальні причини
- Гарантії для всіх паперових рапортів
- Правила та обов'язки командирів щодо електронних рапортів

Текст Наказу був створений у взаємодії з МОУ: Департаментом юридичного забезпечення, Центрального управління захисту прав військовослужбовців, Директоратом цифрової трансформації, Департаментом кадрової політики та Директоратом цифрової трансформації. Врегулювання спростило процес подачі та розгляду рапортів та вирішило правові колізії у національному законодавстві.

- **Експериментальна постанова, яка врегульовує процес переведень у ЗСУ**

Восени 2024 року команда “Принципу” доєдналася до роботи робочої групи щодо створення експерименту переміщення військовослужбовців.

Постановою КМУ №1291 “Про реалізацію експериментального проекту щодо вдосконалення механізму переміщення військовослужбовців Збройних Сил, військовослужбовців Національної гвардії за їх ініціативою” визначено чіткий перелік документів, який необхідно подати разом з рапортом через застосунок Армія+, умови для переміщення, за яких військовим не обов'язково отримувати дозвіл командира: підстави для відмови у переміщенні на рівні Кадрового центру ЗСУ та терміни розгляду переміщення.

- **Висновок ВЛК “Придатний до служби в тилкових частинах...”**

2024 року до ЗУ “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” та Наказу МОУ №402 були внесені зміни. Ці нормативно-правові акти змінили процедуру ВЛК, а головне

– оцінювання щодо придатності й непридатності військових до подальшої служби. Зміни виключили статус обмеженої придатності до військової служби. Проте “Принцип” втілює адвокаційну кампанію, завдяки якій законодавці залишили “проміжний” статус визначення придатності. Тепер оновлене законодавство передбачає такий статус як “Придатні до служби у військових частинах забезпечення, ТЦК та СП, ВВНЗ, навчальних центрах, закладах (установах), медичних підрозділах, підрозділах логістики, зв’язку, оперативного забезпечення, охорони”. Це дозволяє, до прикладу, військовим після тяжких поранень служити у так званих тилівих частинах

• **Зустрічі з Президентом України та Головнокомандувачем Збройних сил України**
23 жовтня та 11 листопада Голова “Принципу” Любов Галан зустрілася з Президентом України Володимиром Зеленським та Головнокомандувачем ЗСУ Олександром Сирським відповідно. Під час цих зустрічей вдалося озвучити важливість:

- створення каналу конфіденційних повідомлень про правопорушення, що були вчинені у підрозділах Сил оборони України;
- підвищення якості навчання молодих офіцерів, які мали досвід участі у бойових діях та запровадження системи оцінки вмінь та навичок відповідно до займаної посади;
- сприяння переведення, надання відпусток, ротацій і відновлення, що безпосередньо впливає на морально-психологічний стан та бойову готовність особового складу;
- спонукання цивільного населення до мобілізації задля поповнення людського капіталу в армії та забезпечення якісної базової військової підготовки.

• **Запуск нової системи ВЛК для військовозобов’язаних**

Міністерство охорони здоров’я спільно з Міністерством оборони впроваджують реформу, яка має цифровізувати процес проходження медогляду для військовозобов’язаних. До цього процесу долучився експертизою “Принцип”. Зокрема, завдяки цифровізації можна буде відстежувати дані щодо висновків ВЛК за регіонами чи конкретними лікарями. Це своєю чергою дозволить виявляти ймовірні правопорушення, які впливають на мобілізаційний процес.

Ветеранський напрям

• **Стратегія ветеранської політики**

“Принцип” разом із партнерськими громадськими організаціями (Veteran Hub, “Юридична сотня” та “Простір можливостей”) й Міністерством у справах ветеранів працював над створенням Стратегії ветеранської політики в Україні. За

результатами, 29 листопада 2024 року Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію ветеранської політики на період до 2030 року та затвердив операційний план заходів з її реалізації у 2024-2027 роках. Це фундаментальний документ, що має забезпечити комплексні зміни та розвиток державної ветеранської політики в Україні. Стратегія вперше визнає та спрямована на підтримку сімей ветеранів.

• Цифровізація надання статусу “Учасник бойових дій”

У 2023 році Правозахисний центр для військових “Принцип” розпочав адвокацію пришвидшення порядку надання статусу “Учасника бойових дій”, зокрема в рамках зустрічей з профільним заступником Міністра оборони з цифровізації та участі у засіданнях Комітету з питань національної безпеки і оборони Верховної Ради. У квітні 2024 року Президент України підписав Законопроект №10062 “Про внесення змін до деяких законів України”, що регулює взаємодію єдиного електронного реєстру військовозобов’язаних з іншими державними реєстрами. Наразі процес надання статусу за загальним правилом є автоматичним і кожна бойова частина має доступ до Єдиного державного реєстру ветеранів війни.

ОРГАНИ ВЛАДИ, З ЯКИМИ ПРАЦЮВАЛИ

- Президент України
- Офіс президента
- Міністерство оборони
- Міністерство у справах ветеранів
- Міністерство внутрішніх справ
- Міністерство цифрової трансформації
- Міністерство охорони здоров’я
- Міністерство соціальної політики
- Міністерство економіки
- Комітет з соціальної політики та захисту прав ветеранів Верховної Ради
- Комітет з питань національної безпеки і оборони Верховної Ради
- Збройні сили України
- Військова служба правопорядку у Збройних силах України
- Офіс Уповноваженого Верховної Ради з прав людини
- Уповноважена Президента України з питань захисту прав військовослужбовців та членів їх сімей
- Національна служба здоров’я України
- Система безоплатної правової допомоги Міністерства Юстиції України

⚡ ПРАВОВА ПРОСВІТА ТА ЗАХИСТ

Правовий навігатор

2023 році “Принцип” запустив платформу з покроковими інструкціями для військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх родин. Ресурс є базою знань з актуальних правових питань, надає користувачам безоплатну інформацію відповідно до їхньої ролі — чинні військовослужбовці, поранені із системи МОУ та МВС, ветерани або члени їхніх родин.

Крім веб-версії, на основі "Правового Навігатора" було розроблено мобільний застосунок для Android та iOS, доступний у [Google Play](#) та [App Store](#). Цей застосунок розширює функціональність платформи, надаючи користувачам зручний доступ до правової інформації в будь-який час, а саме:

- Перелік медичних закладів та соціальних служб — з актуальною контактною інформацією та графіком роботи.
- Навігаційна функція — допомагає користувачам швидко знайти необхідні заклади та побудувати маршрут.

Запустили консультації з юристами через чат-бот для поранених військових. Чат-бот на базі штучного інтелекту відповідає на правові запитання та допомагає користувачам отримати консультацію від юристів першої лінії або спільноти Pro bono фахівців, які безоплатно надають первинну та вторинну правову допомогу військовим і ветеранам.

Статистика:

- 174 000 унікальних користувачів web-версії
- 19 210 користувачів встановили додаток
- 8 399 користувачів скористалися чат-ботом

Сервісний навігатор

На основі аналітичного дослідження “Принцип” створив Сервісний навігатор для ветеранів – інструмент, що допомагає орієнтуватися у доступних державних і громадських послугах. Це схеми та довідники, за якими можна дізнатися де саме та як ветерани можуть оформити статуси, пенсії, пільги, виплати, отримати соціальні чи юридичні послуги. Навігатор також доступний у форматі постерів з основною інформацією та брошур із роз'ясненням послуг і механізмів взаємодії: їх поширено в громади три області в рамках пілотного запуску.

Інструмент для сімейного лікаря для взаємодії з ветеранами

Ми розробили у співпраці з Національною службою здоров'я України 16 інформаційних брошур про найпоширеніші захворювання, які виникають або загострюються під час служби. Ці довідники ветерани можуть отримати під час консультації у лікаря та за їхньою допомогою зрозуміти, чи потребують консультацій щодо інших захворювань. Також брошури описують, які послуги можна отримати безоплатно.

Поширили 16 000 брошур в 40 закладах охорони здоров'я.

Брошури для Безоплатної правничої допомоги

Принцип проаналізував найпоширеніші запити у зверненнях по юридичну допомогу до системи надання безоплатної правничої допомоги (державної мережі, яка безплатно надає юридичні послуги ветеранам) та до Територіального центру комплектування та соціальної підтримки, де ветерани проходять демобілізацію й отримують необхідні документи. У партнерстві з БПД ми розробили стислі інформаційні брошури, які охоплюють теми від отримання статусу ветерана до відстрочок щодо мобілізації.

Спільнота юристів Pro Bono

“Принцип” розробив цільовий безоплатний онлайн-курс, що спрямований на підвищення кваліфікації правників у сфері військового права для поранених військових та ветеранів. Юристи, які успішно завершили навчання, зобов'язуються протягом трьох місяців надавати безоплатні консультаційні послуги пораненим. Серед здобутків спільноти – сотні тисяч гривень грошової винагороди, які були повернуті військовим.

Статистика:

- 126 юристів успішно завершили навчання.
- 91 правників брали участь в програмі Pro bono.
- Надано 919 консультацій.

Відзнака “Захист захисників”

У 2024 році ми започаткували відзнаку «Принципу» — нагороду для юристів-волонтерів, які безоплатно допомагають пораненим ветеранам та військовим. Протягом року спільнота відігравала ключову роль у забезпеченні правового захисту, сприяючи отриманню документів, виплат і доступу до медичних послуг. Дехто залишався в програмі довше трьох місяців, демонструючи високі професійні стандарти. 25 найвідданіших юристів були відзначені нагородою, яку вручив Максим Буткевич, — це визнання їхнього внеску та підтримка спільноти професіоналів, які забезпечують захист прав захисників України.

➔ НАВЧАННЯ

Онлайн-курси

Курс «Ефективний правовий захист ветеранів, які отримали поранення» — запущено на платформі дистанційного навчання системи БПД.

Учасники: 293 зареєстрованих

Результати: 125 учасників успішно завершили навчання.

Онлайн-курс "Як ефективно захищати права поранених військових" — реалізовано у партнерстві з платформою “Prometheus”.

Учасники: 423 зареєстрованих

Результати: 126 учасників успішно завершили навчання.

Офлайн та онлайн-тренінги

Для 100 працівників БПД Міністерства юстиції України:

Офлайн: два дводенних тренінги “Ефективний правовий захист ветеранів та їхніх родин”.

Онлайн: два вебінари — “Ефективний правовий захист ветеранів та їхніх родин” та “Одноразова грошова допомога та соціально-правові гарантії пораненим ветеранам”.

Для працівників Територіального центру комплектування та соціальної підтримки:

Офлайн: тренінг на тему: “Основи соціальної підтримки ветеранів та їхніх родин”.

Онлайн: п'ять тренінгів на тему: “Основи соціальної підтримки ветеранів та їхніх родин”.

ПРОЄКТИ

• Посилення ролі громадянського суспільства у захисті прав ветеранів в Україні, European Endowment for Democracy

Налагодили співпрацю з ключовими стейкхолдерами з-поміж органів влади: Офісом Президента України, Верховною Радою (Комітетом з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів), Міністерством у справах ветеранів, Міністерством оборони, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством соціальної політики та Міністерством економіки. Важливим досягненням адвокаційної команди “Принципу” стало внесення питання ветеранів до Внутрішнього плану перемоги.

“Принцип” також долучився до розробки та просування змін у законодавстві через аналіз законопроєктів. Зокрема, юристи та аналітики працювали над:

- спрощенням процедури набуття статусу УБД;
- запровадженням електронного реєстру ветеранів та цифрового посвідчення; – розширенням соціальних гарантій; внесенням змін до законопроєкту про Патронатну державну службу для ветеранів;
- покращенням умов працевлаштування через законодавчі ініціативи;
- реформою МСЕК для ветеранів з інвалідністю.

Також в рамках консорціуму з такими організаціями як Veteran Hub, Юридична Сотня та Простір Можливостей активно працювали над Концепцією та Стратегією ветеранської політики.

• Сприяння змін та реформ ВЛК, Міжнародний фонд “Відродження”

- Ми взялися за виявлення та висвітлення проблем, які виникають у військових та ветеранів під час реабілітації, щоб напрацювати рішення для полегшення доступу військових та ветеранів до реабілітації та для поліпшення їхнього соціального захисту.
- В рамках цього проєкту ми проадвокували проміжний статус між “придатним” та “непридатним до служби”, який вдалося закріпити у законодавстві як “Придатні до служби у військових частинах забезпечення, ТЦК та СП, ВВНЗ, навчальних центрах, закладах (установах), медичних підрозділах, підрозділах логістики, зв'язку, оперативного забезпечення, охорони”
- Створили спільноту компетентних юристів для надання безоплатних консультацій пораненим щодо ВЛК та МСЕК.

Створили чотири аналітичні записки з відповідними рекомендаціями для органів влади:

- “Система визначення придатності до служби. Огляд міжнародного досвіду та викликів в Україні”, де порушили проблему щодо існуючої системи визначення придатності, міжнародні підходи до визначення придатності;
- “Я був змушений на милицях ходити по всіх лікарях. Особливості шляху поранених в системі МВС”
- “Реабілітація українських військових та ветеранів: досвід долаття несистемності”
- “Між військовою та цивільною медициною: дослідження шляху військовослужбовців з онкологічними захворюваннями”

- **Посилення спроможності держави інформувати ветеранів та їх родини про необхідні послуги та сервіси, Chemonics PFRU/Кімонікс ФПСУ**

Разом з НСЗУ розробили 16 типів брошур на теми: “Гарантії для ветеранів в охороні здоров’я” та “Алгоритм проходження медико-соціальної експертизи” для сімейних лікарів та їх пацієнтів з-поміж ветеранів в медичних установах. Також розробили типовий “Сервісний навігатор”, який складається з чотирьох типів плакатів (з візуалізованим маршрутом) та чотирьох типів брошур (з більш детальною інформацією) для чотирьох різних видів громад (міська територіальна громада, сільська та селищна громада, обласний центр, старостинський округ). Завданням було зорієнтувати ветерана у послугах, які можна отримати відповідно до своїх потреб та допомогти надавачам послуг та сервісів зрозуміти себе в системі шляху ветерана і стати провідником для нього/неї по цих послугах – могли підказати базові речі (куди/по що звернутися).

- **Зміцнення потенціалу надання комплексних реабілітаційних послуг в Україні, Central Project Management Agency (CPVA)**

- аналіз потенціалу та освітніх потреб трьох лікувальних закладів України у сфері реабілітації військових та ветеранів.
- мапування стейкхолдерів у реабілітації у сфері охорони здоров’я України (функції, плани, вплив з фокусом на військових та ветеранів).

€ ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ

Надходження за 2024 рік – 22 115 311,83 грн

Донори	грн
European Endowment for Democracy (EED)	2655359,90
Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX)	732805,32
Фонд "Партнерство за сильну Україну"	4309403,53
Посольство Королівства Нідерландів в Україні	6473732,90
Благодійний фонд "ВЕТЕРАН ХАБ ++"	1743,00
Central Project Management Agency (CPVA)	2422269,18
Міжнародний фонд "ВІДРОДЖЕННЯ"	3443198,00
Разом	20038511,83

Благодійні внески	грн
Благодійні внески	2076800,00
Разом	2076800,00

За напрямками	грн
На ветеранський напрям	14173044,65
На військовий напрям	7942267,18
Разом	22115311,83

Витрати за 2024 рік – 15 949 837 грн

Проектна діяльність	грн
Ветеранський напрям	11207722,93
Військовий напрям	4742114,07
Разом	15949837,00

КОМУНІКАЦІЇ

Охоплення соціальних мереж

- [Facebook](#) – 1 542 891
- [Instagram](#) – 2 382 139

Кількість читачів

- Facebook – 21 897
- Instagram – 25 508
- Понад 100 згадок про продукти “Принципу” у національних та закордонних медіа

Спільні продукти з медіа

- **Серія репортажів про доглядальниць за ветеранами**
 - Репортаж “Суспільного” – “Жінки, які доглядають за військовослужбовцями з важкими травмами”
 - Репортаж “Громадського” – Життя військових після поранення: бюрократія, проблеми з виплатами, недбальство лікарів
 - Спільний подкаст із “Суспільним” – “У справах військових” (3 перші епізоди) (підписано меморандум про співпрацю)
 - Спільний епізод подкасту із “Характер медіа” – Шлях пораненого від евакуації до реабілітації
- **Спільні продукти з державними платформами**
 - Дія.Освіта – Довідка про взаємодію військового з частиною